

Bevindingen Grip op Uitvoering

Voor het voldoen aan de verplichtingen van de KRW en -zeker zo belangrijk- voor verbetering van de waterkwaliteit is het essentieel dat de maatregelen zoals opgenomen in SGBP-3 tijdig zijn uitgevoerd. Dat is niet in alle gevallen zeker. Daarom is landelijk en ook in Rijn-West het spoor “Grip op Uitvoering” opgezet om risico’s bij uitvoering goed in beeld te brengen en waar nodig aan te pakken. Voor zowel het landelijk spoor als voor Rijn-West is in het voorjaar van 2023 een -onderling afgestemde- uitvraag gedaan naar voortgang en risico’s.

Het accent ligt hierbij op de risico’s: bij welk deel van de maatregelen is er sprake van risico’s en wat zijn aard en ernst van deze risico’s. In de Rijn-West uitvraag is ook gevraagd naar succesvolle projecten. De landelijke uitvraag en rapportage geeft zowel een beeld voor heel Nederland als voor de afzonderlijke stroomgebieden. Daarbij is uitgegaan van de indeling van maatregelen volgens het stroomgebiedbeheerplan en de rapportage aan Brussel.

In deze notitie komen aan de orde:

1. Het beeld van Rijn-West vanuit de landelijke uitvraag
2. Specifieke risico’s voor Rijn-West
3. Voortgang/risico’s bij de onderwerpen ecologisch beheer, onderzoeksmaatregelen en landbouwmaatregelen

Conclusies en vraagpunten

Hieronder de conclusies, aanbevelingen en vraagpunten naar aanleiding van de uitvraag, gebaseerd op het beeld en analyse van de informatie:

- a. Bij 15-20% van de maatregelen in Rijn-West wordt een risico voor tijdige uitvoering aangegeven. Het aantal opgegeven risico’s in Rijn-West is lager dan het landelijk gemiddelde. Er zijn mogelijkheden deze risico’s te beperken.
- b. Binnen Rijn-West spelen ook andere risico’s dan in de landelijke uitvraag. De volgende risico’s zijn genoemd: conflicterende beleidsopgaven, baggeren, rivierkreeften en verlies aan draagvlak gebiedspartijen als gevolg van andere ontwikkelingen.
- c. Koppeling tussen risico’s Rijk en Rijn-west:
 - Binnen Rijn-west speelt de vraag hoe invloed uit te oefenen op de toelating van gewasbeschermingsmiddelen. Het Rijk benoemt gewasbeschermingsmiddelen als maatregel met risico op niet tijdige uitvoering. Kunnen we hier elkaar helpen?
 - Ditzelfde speelt bij bovenwettelijke maatregelen door de agrarische sector. Kunnen Rijk en Regio elkaar hier helpen?
- d. Er spelen bij veel waterbeheerders vragen rondom ecologisch beheer. Er zijn ook handelingsperspectieven.
- e. Bij factoren waar nog veel onbekend is, is het belangrijk om goed te documenteren wat we dan nog niet weten en wat we gedaan hebben om het wel te weten. Dit is onderdeel van het ‘dossier’.
- f. Bij de landbouwmaatregelen is de conclusie dat we de opgaven helderder moeten hebben, sinds 2020 (GAW) is het nodige veranderd. Maatregelen en lopende uitvoering zijn nu niet goed in beeld. Daarnaast is de vraag hoe ver de zorgplicht strekt die het waterschap heeft. Moeten we toch meer doen, moeten we ons instrumentarium niet sterker inzetten?
- g. Chemische waterkwaliteit: Het rapport “Schoon water voor Rijn-West - analyse handelingsperspectief probleemstoffen” geeft een aantal handelingsperspectieven. Daarnaast staan er in hoofdstuk 5 enkele aanbevelingen voor de volgende uitvraag/voortgangsrapportage.

1. Analyse landelijke uitvraag

Samenvatting:

- In Rijn-west worden, in vergelijking met het landelijk beeld, procentueel minder maatregelen met risico op niet tijdige uitvoering gemeld.
- In Rijn-west spelen de meeste risico's bij de maatregelen 'inrichtingsmaatregelen', 'vermindering emissies landbouw' en 'verwijderen verontreinigde bagger'
- De risico's die in Rijn-west het meest genoemd worden zijn 'personele capaciteit', 'financiering', 'grondverwerving' en 'gebiedsproces'.
- Het Rijk is er niet zeker van dat 'opkomende stoffen' en 'gewasbescherming' tijdig uitgevoerd wordt.
- Risico dat genoemd wordt bij het 7^e NAP is dat het onzeker is of de agrarische sector wel de vrijwillige maatregelen neemt.

1.1 Landelijk beeld:

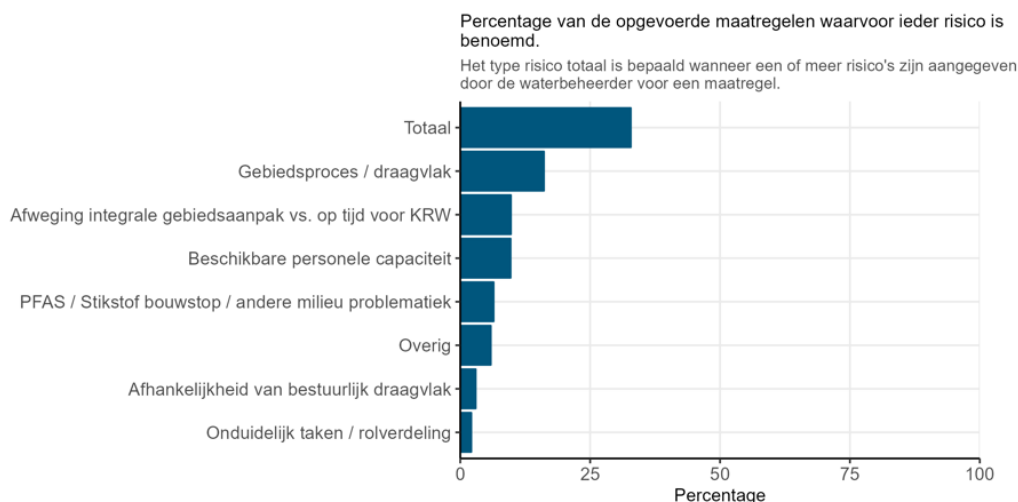
Hoeveelheid maatregelen met risico's:

Landelijk is er aangegeven dat er bij ruim 30% van de maatregelen een of meer risico's aanwezig zijn. In Rijn-West is het beeld optimistischer met tussen 15% en 20% maatregelen met een of meer risico's. Het landelijk dashboard bevat nog geen duiding van de gegevens: is 30% maatregelen met risico reden tot zorg of valt het wel mee? Zijn de risico's betrekkelijk eenvoudig te beperken of is er aanvullende actie nodig? Dit zijn onderwerpen voor vervolggesprekken. Duidelijk is wel dat uiteindelijk in 2027 alle maatregelen genomen moeten zijn.

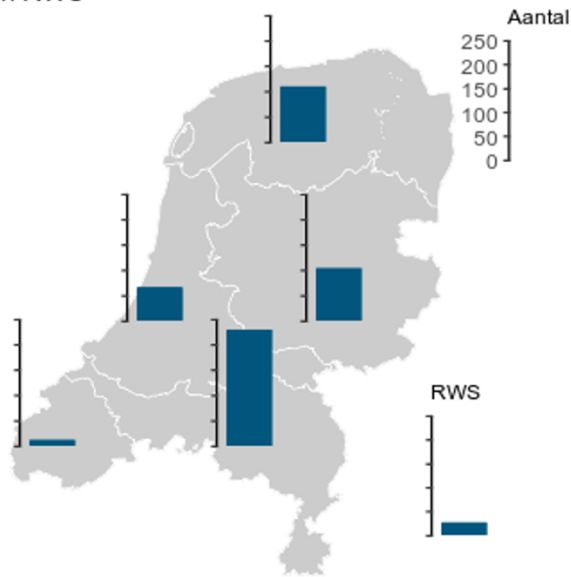
Het beeld per waterbeheerder in Rijn-West verschilt:

- 3 waterschappen zien (vrijwel) geen risico (AGV, HHSK, HHNK);
- 3 waterschappen en RWS zien risico's bij enkele maatregelen (WSHD 50%, WSRL 20%, RWS 22%, HDSR 15%);
- 2 waterschappen zien bij de meerderheid van de maatregelen een risico (Rijnland 77%, Delfland 68%).

Bij de provincies is het lastiger, omdat Gelderland en Utrecht een flink deel van het gebied buiten Rijn-West ligt. Noord- en Zuid-Holland zien geen of weinig risico.

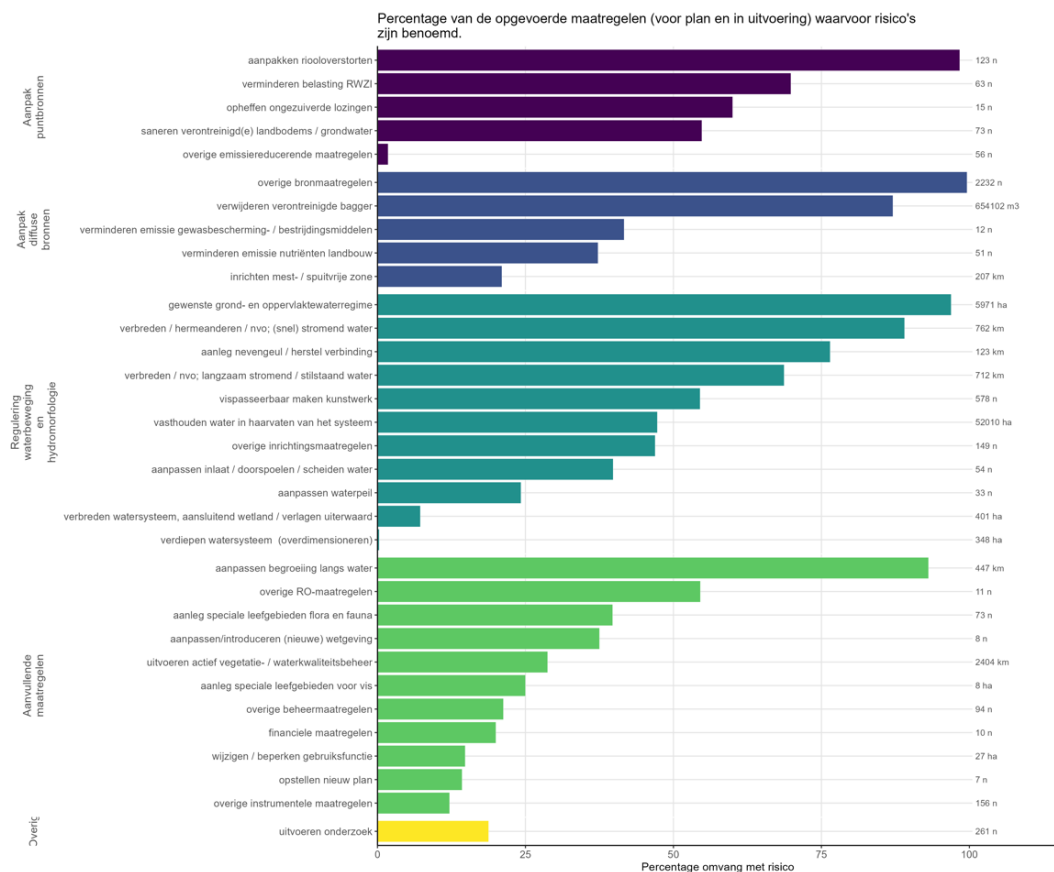

Aantal KRW-maatregelen 2022-2027 met risico op een niet tijdige uitvoering per deelstroomgebied en RWS

Royal HaskoningDHV

Type maatregelen met risico's:

Uit de landelijke uitvraag hebben de volgende maatregelen het vaakst een risico voor tijdige uitvoering:

- Aanpak riooloverstorten
- Verminderen belasting RWZI
- Opheffen ongezuiverde lozingen
- Saneren verontreinigde landbodems
- Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime
- NVO's
- Aanleg nevengeul
- Vispassages
- Vasthouden water in haarvaten
- Overige inrichtingsmaatregelen
- Aanpassen begroeiing langs water
- Overige RO-maatregelen

Op deze lijst staan globaal genomen de maatregelen waarbij het grootste percentage risico wordt gezien bovenaan. Maar vergelijken is lastig omdat het kan gaan om km's, ha of aantallen. Ook de percentages behoeven duiding: bij nevengeulen loopt 75% een risico m.b.t. personele capaciteit, dat is 90 km. Bij nvo's in langzaam stromend water is het percentage veel lager (37,5%) maar het aantal km hoger: 267 km.

Het is van belang ook naar omvang van een maatregel te kijken. Bij vispassages bijvoorbeeld zien waterbeheerders in Rijn-West bij 14 van de 42 maatregelen een risico, bij rwzi's is 4 van de 7

Welke risico's worden gezien:

Genoemd in landelijke uitvraag (in volgorde frequentie waarin genoemd):

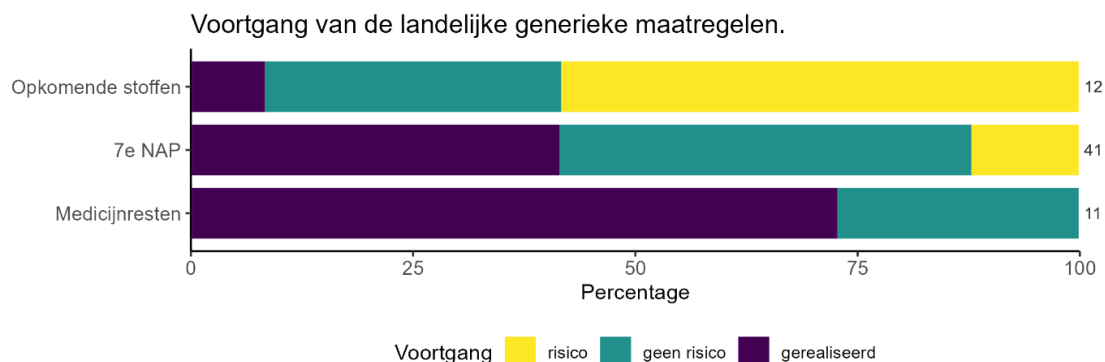
1. Gebiedsproces/draagvlak
2. Grondverwerving
3. Integrale gebiedsaanpak vs tijd voor KRW
4. Personele capaciteit
5. Financiering
6. PFAS/Stikstof bouwstop
7. Bestuurlijk draagvlak
8. Onduidelijkheid taken/rolverdeling
9. Overig

Bij Rijn-West is de volgorde personele capaciteit, gebiedsproces, integrale gebiedsaanpak vs kwr en daarna de andere risico's (met geringe percentages).

1.2 Beeld maatregelen Rijksoverheid

Maatregelen met risico's:

Bij de maatregelen van de rijksoverheid worden risico's genoemd bij opkomende stoffen en mogelijk gewasbescherming.

Welke risico's worden gezien:

Bij opkomende stoffen zijn er risico's o.a. bij Vermindering koelwateralternatieven en Tijdige signalering en efficiënte opvolging. Bij de uitvoering van het 7e NAP past de kanttekening dat heel veel maatregelen gericht zijn op stimuleren van agrariërs, wat niet per sé zegt hoeveel agrariërs ook daadwerkelijk maatregelen op het bedrijf gaan nemen.

2. Analyse uitvraag Rijn west (schriftelijke uitvraag + RAO 19 april)

Conclusies uitvraag Rijn-west:

Bij 15-20% van de maatregelen in Rijn-West wordt een risico voor tijdige uitvoering aangegeven. Binnen Rijn-West spelen ook andere risico's dan in de landelijke uitvraag. We vragen om deze risico's bij de volgende uitvraag ook mee te nemen. Het gaat om de volgende risico's: conflicterende beleidsopgaven, baggeren, rivierkreeften en verlies aan draagvlak gebiedspartijen als gevolg van andere ontwikkelingen.

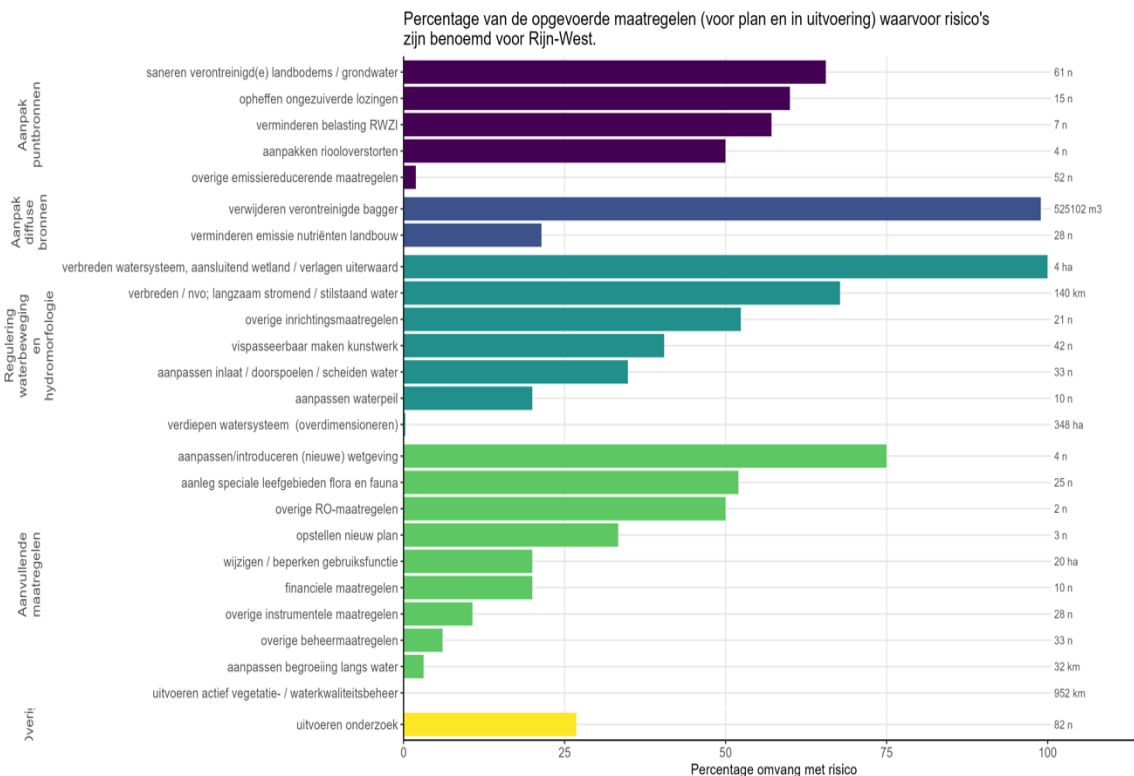
Er spelen bij veel waterbeheerders vragen rondom ecologisch beheer.

Bij factoren waar nog veel onbekend is, is het belangrijk om goed te documenteren wat we dan nog niet weten en wat we gedaan hebben om het wel te weten.

Chemische waterkwaliteit: Het rapport "Schoon water voor Rijn-West - analyse handelingsperspectief probleemstoffen" geeft een aantal handelingsperspectieven.

Maatregelen met risico's:

Rijn-West volgt grotendeels de landelijke verdeling. Het belangrijkste verschil is dat in Rijn-West verwijderen verontreinigde bagger en vermindering emissies landbouw vaker als risico wordt benoemd.

Welke risico's worden gezien:

In het algemeen ziet men bij Inrichtingsmaatregelen de meeste risico's; vooral gebiedsproces, grondverwerving en personele capaciteit. Bij de aanpak van aanpak van puntbronnen gaat het vooral om financiering en stikstof/PFAS. Bij de aanpak van diffuse bronnen om gebiedsproces en verantwoordelijkheden.

Specifieke risico's genoemd in Rijn-West

De volgende risico's zijn niet aan de orde gekomen in de landelijke uitvraag, al is er soms enige overlap:

- Baggeren
- Stikstof (procedures, die ook bij toestemming extra tijd vragen)
- Rivierkreeften (en andere exoten)
- Klimaatverandering
- Doelbereik specifiek verontreinigende stoffen, m.n. nutriënten en ammonium
- Verstoring eigen gebiedsprocessen door PPLG (gaat verder dan punt 3 landelijk: vrees voor verlies draagvlak, vertraging en personele capaciteit met name ervaren mensen)
- Conflicterende beleidsopgaven (bv CO2 <-> vernatting)

In een eerdere inventarisatie van de waterschappen in Rijn-West zijn ook genoemd gebrek aan uitvoeringscapaciteit en samenwerking met gebiedspartijen (waaronder de agrariërs).

Risico's bereiken voldoen aan goede chemische toestand:

- Bijna alle waterbeheerders verwachten dat in 2027 in (vrijwel) alle waterlichamen de normen voor één of meer stoffen worden overschreden.
- 2 waterschappen kunnen geen schatting hierover geven.

Waterbeheerders zien als knelpunten:

- Ontbreken handelingsperspectief
- Afhankelijkheid van instrumenten/maatregelen Rijk
- Aanpak diffuse bronnen lastig
- Aanpak gewasbeschermingsmiddelen lastig
- Nalevering stoffen uit waterbodems
- VTH: Handelingsperspectief VTH in eigen organisaties (hebben we de reguliere taak op orde (juridische verantwoording) Benutten we onze instrumenten voldoende (ecologie & Chemische kwaliteit); hoe wil/moet je dit instrument inzetten i.r.t. doelbereik?

Het rapport "Schoon water voor Rijn-West - analyse handelingsperspectief probleemstoffen", verschenen in mei 2023, geeft aanbevelingen voor 8 maatregelen van zowel Rijk als waterbeheerders. Deze gaan over monitoring en bepaling van oordelen over de toestand en vergoten van de effectiviteit van maatregelen. Als alle voorgestelde maatregelen breed en snel worden ingevoerd dan zal het aantal normoverschrijdende stoffen in Rijn-West in 2027 significant zijn gedaald. Indicatief lijkt een daling van de huidige 44 naar circa 25 á 30 normoverschrijdende stoffen mogelijk. Daarnaast kan in 2027 (circa) de helft van de waterlichamen in Rijn-West een goede chemische toestand bereikt hebben.

Aanbevelingen naar aanleiding van de inventarisaties en de discussie in het RAO

Ecologisch beheer:

- Dit ziet men vooral als zaak voor eigen organisatie. Maar waterbeheerders worstelen wel met de vraag hoe hierop grip te krijgen. Verandering naar ecologisch beheer een ingewikkeld en taai proces is. Het vraagt om een cultuuromslag; afvoer water staat nog steeds bovenaan bij waterschappen. De schouw is behoudend.
- Er zijn goede voorbeelden maar het gaat nog niet automatisch goed. Zowel intern in de eigen organisatie als extern bij de aannemer kan nog gewerkt worden aan het belang van waterkwaliteit binnen beheer.

Onderzoeksmatregelen:

- Kreeften en brak water zijn benoemd als onderwerpen waar verder onderzoek nodig is. Resultaten komen niet op tijd om voor 2027 op grote schaal te worden omgezet in bewezen effectieve maatregelen. Nodig: goed documenteren welke kennis ontbreekt (en waarom).

Landbouwmaatregelen:

- Discussiepunt is hoe ver je als waterschap moet gaan: de meeste maatregelen richten zich op voorlichting/bewustwording en financiële stimulans. Die zijn in uitvoering en kunnen in 2027 worden afgevinkt voor Brussel. Maar dat wil niet zeggen of agrariërs daadwerkelijk maatregelen nemen op hun bedrijf. Het je dan als waterbeheerder echt “alles uit de kast gehaald” en voldaan aan je algemene zorgplicht voor schoon en gezond water?
- KPI's vanuit DAW kunnen mogelijk een rol spelen.

Daarnaast is een aantal meer algemene opmerkingen gemaakt:

- a. Goed uitvoeren van je basisinspanning voor schoon water is ook belangrijk voor het bereiken van je doelen. Hebben we daar zicht op, en is dat nodig?
- b. Betrekken van criteria voor waterkwaliteit bij toelating van gewasbeschermingsmiddelen is van belang. Hoe kan je daar invloed op uitoefenen?
- c. Meer aandacht nodig voor de systematiek van monitoring (o.a. vergelijkbaarheid uitkomsten). Bij problemen/overschrijdingen onderzoeksmonitoring inzetten.

Bijlage:

Successen Rijn-West

HHSK:

Integraal plan Bleiswijkse zoom

Integraal plan Kralingse Plas

AGV:

Het maatregelenpakket gericht op de waterkwaliteit in de boezem blijkt goed te werken omdat de concentraties nutriënten dalen.

Kwaliteit van de Loosdrechtse plassen is verbeterd

Rijnland:

Defosfateren van inlaatwater bij de Amstelveense Poel.

Rivierenland

Hermeandering beken Groesbeek bij de Bruuk.

Vispasseerbaar maken van de Linge

Delfland:

Gebiedsgerichte aanpak glastuinbouw

Kringloopboeren

HDSR:

Lastig, omdat de KRW-scores maar niet omhoog gaan. Lokaal zijn er wel effecten.

HHNK:

Oplossen knelpunten vismigratie.

WSHD:

Aanleg nieuw gemaal Putten voor vismigratie

Afkoppelen van de omliggende polders van de Binnenbedijkte Maas

RWS:

Alle maatregelen dragen bij aan een verbetering van de waterkwaliteit, tegelijkertijd is het ook erg lastig om dit hard te maken.